

Sygn. akt I C 793/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2015 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi, I Wydział Cywilny

w następującym składzie :

Przewodniczący : Sędzia SR Tomasz Kalsztein

Protokolant : Weronika Wybór

po rozpoznaniu w dniu 14 września 2015 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa M. W.

przeciwko Skarbowi Państwa Zakład Karny nr 2 w Ł.

o zapłatę kwoty 50.000,00 zł

1. oddała powództwo;
2. przyznaje i nakazuje wypłacić z funduszu Skarbu Państwa Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi na rzecz adw. B. Z. (1) kwotę 2.952,00 zł (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa złote) tytułem zwrotu wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu;
3. zasądza od powoda M. W. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa Zakładu Karnego nr 2 w Ł. kwotę 2.417,00 zł (dwa tysiące czterysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
4. nie obciąża powoda M. W. obowiązkiem zwrotu kosztów sądowych.

Sygn. akt I C 793/13

UZASADNIENIE

W pozwie z 2 października 2013 roku, skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu Nr 2 w Ł., M. W. wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 50 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia ogłoszenia wyroku, nadto zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. Z uzasadnienia pozwu wynika, że dochodzone roszczenie stanowi zadośćuczynienie za niezapewnienie powodowi minimalnych warunków bytowych i należytej opieki lekarskiej, które pozwany powinien zapewnić osobie izolowanej zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zarzut pozostaje w związku z umieszczeniem powoda z osobą chorą na świerzb, w celi nadmiernie przeludnionej bez wymaganego wyposażenia, utrudnianiem powodowi kontaktów z bliskimi, przetrzymywaniem korespondencji, brakiem opieki lekarskiej i brakiem warunków do utrzymywania higieny osobistej oraz „przedmiotowym” traktowaniem przez funkcjonariuszy służby więziennej.

Wraz z pozwem powód złożył wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie opłaty od pozwu /pozew k.2-3; wniosek k. 5/

Postanowieniem z dnia 3 marca 2014 r. Sąd zwolnił powoda od kosztów sądowych

w całości i oddalił wniosek powoda o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. / postanowienie k. 40-41/

Pozwany nie uznał powództwa i wniósł o jego oddalenie w całości. Nadto pozwany wniósł o zasądzenie od powoda jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Z uzasadnienia odpowiedzi na pozew wynika, że cela w której przebywał powód nie była przeludniona. Była ona należycie wyposażona. Powód poddawany leczeniu adekwatnemu do jego stanu zdrowia i potrzeb. Po wykryciu świerzbu u jednego z osadzonych, pozwany niezwłocznie podjął stosowne środki zaradcze – powodowi podano profilaktycznie lek, nadto zastosowano izolację sanitarną na okres 5. dni. Ograniczenia w zakresie kontaktów z innymi jak i korespondencji nie wykraczały poza granice przewidziane prawem. Powód nie wyjaśnił, co rozumie przez „przedmiotowe” traktowanie go przez funkcjonariuszy służby więziennej, niemniej jednak w ocenie pozwanego, pracownicy i funkcjonariusze Służby Więziennej pozwanego Zakładu Karnego traktowali powoda z poszanowaniem praw i w sposób nie uwłaczający jego godności osobistej. Powód nie zgłaszał żadnych zastrzeżeń co do warunków odbywania kary. Z tych przyczyn powództwo jako bezzasadne, powinno zostać oddalone. /odpowiedź na pozew k. 46-52v./

Postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2014 r., Sąd uchylił postanowienie z dnia 3 marca 2014 r. w przedmiocie oddalenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu i w punkcie 2. postanowienia ustanowił dla powoda pełnomocnika z urzędu. /postanowienie k. 107/

W dniu 20 sierpnia 2014 r. Okręgowa Rada A. w Ł. oddelegowała adw. B. Z. (2) do reprezentowania powoda w tej sprawie. /delegacja k. 126/

W piśmie procesowym z dnia 30 września 2015 r. pełnomocnik powoda podtrzymał żądanie zgłoszone w pozwie. Doprecyzował, że cela nie była dostosowana do potrzeb osoby niepełnosprawnej, poruszającej się o kulach. /pismo procesowe k. 141-145/

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód M. W. przebywał w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł. w okresie od 18 września 2013 r. do 13 listopada 2013 r. W dniu przybycia do Zakładu Karnego nr 2 został osadzony w celi nr 203 na Oddziale (...) Narządu (...) Szpitala ZOZ w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł.. Cela ta ma powierzchnię 24,49 m², znajduje się w niej 5 łóżek szpitalnych, zaś średnia powierzchnia mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego przekracza 4 m².

/dowód: notatka służbowa mjr R. S. z 8.05.2014 r. k. 78; informacja o pobytach i orzeczeniach z 7.05.2014 r. k. 79-80/

W tej celi powód miał do dyspozycji łóżko szpitalne, szafkę przy łóżku oraz taboret. W celi znajdował się również stół więzienny. Cela 203 była przystosowana dla pacjentów niepełnosprawnych. Wszystkie łóżka tzw. ortopedyczne, mają regulowane zagłówki i materac. Na prośbę pacjenta montowane były poręcze, ale powód poruszał się dość prawnie przy pomocy kul. W szpitalach, zarówno w Zakładach Karnych, jak również tych poza nimi, łóżka nie są wyposażone w specjalne uchwyty na kule. Standardowo, pacjenci opierają kule o krawędź łóżka lub o ścianę. Cela ta jest przestronna i istnieje możliwość swobodnego poruszania się po niej nawet osób na wózkach inwalidzkich. Plan celi sporządzali lekarze rehabilitanci. Wskazywali, co ma się znaleźć w celi, jak ma wyglądać kąć sanitarny. W kącie sanitarnym zostały zamontowane uchwyty.

Na podstawie książki badań, która przyjechała z powodem, nie można było stwierdzić wskazań do osadzenia go w celi wyposażonej w podciągarki oraz o większej przestrzeni.

/dowód: zeznania świadka M. D. (1) k.196 w związku z notatką z 9.05.2014 r. k. 81; dowód z zeznań świadka E. W. k. 190-191; dowód z zeznań świadka E. C. k. 191-193; dowód z zeznań świadka M. O. k. 195-196/

Okna w celi były otwierane z wewnątrz. Uchwyt otwierający był umieszczony w 1/3 wysokości okna, tak, żeby osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim mogła samodzielnie je otworzyć. To osadzeni decydują sami, kiedy okno ma być otwarte. Pręty znajdujące się na zewnątrz są odsunięte od elewacji budynku, co umożliwia dopływ powietrza i światła. Blendy w oknach są myte co jakiś czas. Nie ograniczają one dostępu światła dziennego do celi. Ewentualne zanieczyszczenie blend nie wpływa na dopływ światła do celi, chyba że ktoś pomalowałby ją na czarno.

/dowód z zeznań świadka M. O. k. 195-196/

Węzły sanitarne były skutecznie odgródzone od pozostałej części pomieszczenia ściankami (pełna zabudowa z przesuwanymi drzwiami), co pozwalało korzystać z sanitariatu z zachowaniem prywatności. Modernizacja celi 203 odbyła się w 2012 r. Wyposażono wówczas celę w nową infrastrukturę węzła sanitarnego, naprawiono ściany i podłogi, zamontowano nowe okna. Stan cel był regularnie kontrolowany i nie budził zastrzeżeń służby sanitarnej pod względem technicznym, higienicznym i sanitarnym. Ewentualne zniszczenia dokonywane były przez samych osadzonych i były systematycznie naprawiane. Osadzeni na bieżąco otrzymywali wszystkie niezbędne środki higieniczne, jak i środki czystości. Przydział środków higienicznych następuje do 15. dnia każdego miesiąca. Wydawane są: mydło, papier toaletowy, pasta do zębów, maszynka do golenia. Powód nigdy nie zgłaszał braku środków do utrzymania higieny osobistej.

/dowód: zeznania świadka M. O. 195-196 w zw. z pismem z 9.05.2014 r. k. 82; zeznania świadka S. P. 197 w zw. z notatką służbową z 12.05.2014 r. k.85; protokół kontroli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Ł. z dnia 23.04.2013 r. k. 86-89/

Powód przebywał na Oddziale (...) Narządu (...) Szpitala Zakładu Karnego nr 2 w Ł. w związku z rozpoznaniem choroby zwyrodnieniowej kręgosłupa, stanem po operacji dyskopatii lędźwiowej na poziomie L4-L5 i dwukrotnych reoperacjach zmian bliznowatych, stanem po ranach rąbanych czaszki, przebyłym ostrym krwawieniem nad – i podtwardówkowym, ranami rąbanymi prawej dłoni, amputacją palców, złamaniem w obrębie dłoni, ranami rąbanymi kończyny górnej prawej i okolicy nadłopatkowej lewej, zmianami zwyrodnieniowymi prawej dłoni. W związku z powyższym na Oddziale (...) Narządu (...) Szpitala Zakładu Karnego nr 2 w Ł. powoda poddano stosownemu leczeniu fizykalnemu (zabiegi polem, laserem), i kinezyterapii (ćwiczenia standardowe jak u pacjenta z tymi dolegliwościami), w zakresie odcinka szyjnego. Leczenie u powoda odbywało się codziennie, przez okres pobytu powoda, z przerwami wynikającymi z ewentualnych infekcji u pacjenta, dolegliwościami czy kwarantanną. Czas rehabilitacji w przypadku powoda trwał 2. miesiące. W warunkach poza więziennych są to 3. tygodnie. W związku ze zgłoszeniem przez powoda potrzeby konsultacji psychiatrycznej została ona wykonana przez dr n.med. T. N.. Przeprowadzono także konsultację neurologiczną i laryngologiczną. Została zlecona planowana konsultacja neurologiczna, co oznacza, że nie była ona pilna. Gdyby była pilna, została by przeprowadzona na terenie pozwanego Zakładu Karnego, pomimo, że nie ma w nim oddziału neurochirurgii. W trakcie pobytu powoda w pozwanym Zakładzie Karnym przeprowadzono badanie rezonansem magnetycznym. Odbyło się ono poza Zakładem Karnym, na ulicy (...). Gdyby wyniki tego badania wskazywały na potrzebę pilnej konsultacji z neurochirurgiem, została by ona zlecona. W okresie pobytu przez powoda w pozwanym Zakładzie Karnym nie stwierdzono pogorszenia jego stanu zdrowia.

/dowód: historia choroby z Oddziału (...) Narządu (...) Szpitala Zakładu Karnego nr 2 w Ł. k. 53-53 v. i k.69-75v.; karta informacyjna z 13.11.2013 r. k. 54-55; karta gorączkowa ogólna k.57, 59-60v.; karta czynności pielęgniarских k.58; indywidualna karta zleceń lekarskich k.61-61v., karta fizjoterapii k.62-63, wyniki badań k. 64-66; dowód z zeznań świadka E. C. k.191-193 w zw. z notatką służbową z 8.05.2014 r. k.9; dowód z zeznań świadka E. W. 190-191; dowód z zeznań świadka T. N. k. 278; dowód z zeznań B. K. k.193-194/

Każdy pacjent jest dokładnie badany przed przyjęciem na oddział przez lekarza, który jest na dyżurze. W izbie przyjęć bada się nowoprzybyłego osadzonego, czy nie ma wszawicy. Jeżeli wykryje się u kogoś świerzby, to kieruje się go

do celi izolacyjnej Nadto osadzony poddawany jest badaniu podczas obchodów. Wizyta lekarska polega na tym, że każdego dnia pacjent jest badany. W trakcie kwarantanny mogą wystąpić przerwy w wizytach lekarskich. Leczenie profilaktyczne polega na podaniu maści, zmianie pościeli i bielizny. Pacjenci sami stosują maść. Jeśli w trakcie izolacji kolejny pacjent zachoruje na świerzb, podaje się inną maść. Nie można od razu ocenić, czy ktoś jest zakażony świerzmem czy nie. W trakcie badania w izbie przyjęć może się wydawać, że skóra jest w porządku, a dopiero po kilku dniach może się rozwinąć choroba.

W trakcie pobytu powoda w celi 203 wykryto u jednego z osadzonych świerzb i zastosowano wobec niego leczenie zasadnicze. Pozostali osadzeni przebywający w tej samej celi, w tym powód, zostali poddani leczeniu profilaktycznemu. Dodatkowo zastosowano izolację sanitarną na okres 7. dni. Jeśli się zdarzy, że jakiś pacjent w celi jest chory na świerzb, to również pozostali pacjenci z tej celi są izolowani. W tym czasie powód nie mógł korzystać z kąpieli. W trakcie kwarantanny zapewniona jest opieka lekarska i wizyty. Po zastosowaniu tej maści nie ma możliwości rozwinęcia się choroby, a zatem nie ma i możliwości przedłużenia kwarantanny. Do końca pobytu powoda w pozwanym Zakładzie Karnym nie stwierdzono u powoda świerzb.

Wizyty lekarskie odbywają się na Oddziale Rehabilitacyjnym trzy razy w tygodniu, a oprócz tego na terenie pozwanego Zakładu Karnego są zawsze dostępni lekarze.

/dowód: historia choroby z Oddziału (...) Narządu (...) Szpitala Zakładu Karnego nr 2 w Ł. k. 54-56; k.69-75v.; dowód z zeznań świadka E. C. k. 191-193 w zw. z notatką służbową z 8.05.2014 r. k.9; dowód z zeznań świadka E. W. – 190-191/

Osadzony chory na świerzb został przywieziony do pozwanego Zakładu Karnego tego samego dnia, co powód. W. zauważyli na drugi dzień, że się drapie. Trzeciego dnia nadal się drapał, dlatego zgłosili to pielęgniarce.

/dowód z zeznań świadka S. B. k. 278-299/

W okresie pobytu powoda w pozwanym Zakładzie Karnym nr 2 w Ł., tj. od dnia 18 września do 13 listopada 2013 r. jego wychowawcami byli: P. K., J. Z., W. S. i M. D. (2).

/notatka służbowa Kierownika D. Penitencjarnego ZK nr 2 w Ł. – W. G. - k. 233/

Osadzeni z podległych wychowawcy P. K. oddziałów, są traktowani z należyтым szacunkiem. Powód nie korzystał z uprawnienia dotyczącego rozmowy z Dyrektorem i Kierownikami poszczególnych działów celem zgłoszenia zastrzeżeń.

Skargi mogły być składane osobiście (ustnie), albo na piśmie. Dział Organizacyjno – Prawny zajmuje się wszystkimi skargami. W każdym dziale jest zeszyt zgłoszeń do Kierowników, a zgłoszenia są przyjmowane przez funkcjonariusza oddziałowego. Ze skargi ustnej sporządzana jest notatka albo umożliwia się osadzonemu bezpośrednią rozmowę z przełożonym. W trakcie pobytu powód nie zgłaszał żadnemu ze swoich wychowawców skarg dotyczących utrudnień w możliwości kontaktu z rodziną, dotyczących ubrań czy łóżka, jak i zbyt małego stołu.

/dowód: zeznania świadka P. K. k. 194-195; zeznania świadka J. Z. k. 321 v.; zeznania świadka W. S. k. 321 v.-322, zeznania świadka M. D. (3) k. 322; notatka służbowa R. L. k. 232//

Korespondencja urzędowa wymaga potwierdzenia, tak jak przy przesyłkach poleconych. Może się zdarzyć, że korespondencja nie zostanie przyjęta, gdy brakuje danych adresata. Forma korespondencji nie jest ograniczona. Korespondencja jest odbierana od osób osadzonych codziennie, a następnie D. Ewidencji sprawdza, jaki jest status osadzonego i czy korespondencja wymaga cenzury.

/dowód: zeznania świadka P. K. k. 194-195/

Po pojawieniu się świerzb u jednego ze współosadzonych, został powiadomiony o tym Kierownik D. oraz Dyrektor, który ma obowiązek poinformować o tym Sędziego Penitencjarnego. Dyrektor wydaje decyzję o ograniczeniu uprawnień osadzonego na czas izolacji. Zawsze to lekarz decyduje, kto może wchodzić w czasie izolacji do celi. Jeśli są takie zalecenia lekarza, to można do celi wchodzić tylko przy zachowaniu środków ostrożności.

/dowód: zeznania świadka P. K. k. 194-195/

W związku z wykrytym świerzbem, wszyscy osadzeni musieli oddać swoje ubrania, a w zamian dostali czyste. Po odbytej izolacji wszyscy zostali umyć, otrzymali nowe ubrania, a cela została zdezynfekowana. Podczas kwarantanny osadzeni nie mieli kontaktu z rodziną.

Zabiegi rehabilitacyjne były piętro niżej. Powód schodził po schodach sam opierając się o kulach.

/dowód z zeznań świadka K. B. k. 279-280/

W celi 203 był jeden stół, który nie był wystarczający dla pięciu dorosłych osób spożywających posiłek. Powód najczęściej jadał na łóżku. Kolega S. B. podawał mu posiłki, bo powód sam nie mógł ich wziąć.

/dowód z zeznań S. B. k.278-279/

Sąd zważył, co następuje:

W przedmiotowej sprawie powód M. W. wnosił o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego nr 2 Ł. kwoty 50 000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci „prawa do godnego odbywania kary pozbawienia wolności, zdrowia i godności ludzkiej”.

W niniejszym postępowaniu powód podnosił, że naruszenie wyżej wymienionych dóbr osobistych pozostaje w związku z umieszczeniem powoda z osobą chorą na świerzb, w celi nadmiernie przeludnionej bez wymaganego wyposażenia, utrudnianiem powodowi kontaktów z bliskimi, przetrzymywaniem korespondencji, brakiem opieki lekarskiej i brakiem warunków do utrzymywania higieny osobistej oraz „przedmiotowym” traktowaniem przez funkcjonariuszy służby więziennej.

Zgodnie z art. 24 § 1 k.c., ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Zaś, na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Dobra osobiste człowieka pozostają pod ochroną prawa cywilnego, niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach (art. 23 k.c.). Kodeks cywilny określa w art. 24 i 448 niemajątkowe i majątkowe środki ochrony dóbr osobistych. Należy podkreślić, że godność człowieka jest dobrem chronionym nie tylko w ustawie, ale przede wszystkim w Konstytucji, a także w stanowiących część krajowego porządku prawnego umowach międzynarodowych.

Zgodnie z art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona stanowi obowiązek władz publicznych. Obowiązek ten powinien być realizowany przez władze publiczne przede wszystkim wszędzie tam, gdzie państwo działa w ramach imperium, realizując swoje zadania represyjne, których wykonanie nie może prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności, niż to wynika z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka represji. Wymóg zapewnienia przez państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymogów nowożytnego państwa prawa, znajdującym wyraz w normach prawa międzynarodowego. Stanowi o tym wprost art.10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę międzynarodowego paktu praw osobistych i publicznych z dnia 19 grudnia 1966 roku (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167 i 169) głoszący, że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w

sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Także art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka stanowiący, że nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu, wprowadza obowiązek władzy publicznej zapewnienia osobom osadzonym w zakładach karnych godziwych i humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, nienaruszających godności ludzkiej. Łączy się z tym wynikający z art. 8 ust. 1 Konwencji nakaz poszanowania życia prywatnego obywateli i ich prawa do intymności, co w odniesieniu do osób osadzonych w zakładach karnych oznacza obowiązek zapewnienia takich warunków bytowych i sanitarnych, w których godność ludzka i prawo do intymności nie doznają istotnego uszczerbku. Odpowiednikami powyższych norm prawa międzynarodowego są artykuły 40, 41 ust. 4 i art. 47 Konstytucji wprowadzające wskazane zasady na grunt prawa polskiego.

Przepis art. 1 k.k.w. stanowi, że kary, środki karne, zabezpieczające i zapobiegawcze wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego oraz że zakazuje się stosowania tortur lub nieludzkiego albo poniżającego traktowania i karania skazanego. Podstawowe warunki, w jakich skazany ma odbywać karę pozbawienia wolności, obejmujące m.in. powierzchnię celi mieszkalnej przypadającej na skazanego, określa art. 110 § 2 k.k.w. Przepis ten przewiduje, że powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 metry kwadratowe oraz określa warunki, jakim muszą odpowiadać cele.

Współcześnie można mówić o kształtowaniu w orzecznictwie krajowym jednolitego modelu ochrony godności osób pozbawionych wolności, zgodnego z orzecznictwem europejskim. Sprzyja temu fakt, że Konstytucja oraz akty prawa międzynarodowego zawierają tożsame regulacje, ustanawiając zakaz tortur oraz nieludzkiego i poniżającego traktowania i karania oraz deklarując humanitarne traktowanie każdej osoby pozbawionej wolności. W wyrokach z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, i z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 486/09, Sąd Najwyższy, stosując wykładnię prokonstytucyjną i uwzględniając orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wyznaczył właściwy kierunek interpretacji przepisów znajdujących zastosowanie przy rozpoznawaniu spraw o roszczenia wynikające z naruszenia godności człowieka pozbawionego wolności (tak Sąd Najwyższy w wyżej cytowanej uchwale z dnia 18 października 2011 r.).

Osoba pozbawiona wolności przez sam fakt uwięzienia nie traci podstawowych praw gwarantowanych przez Konstytucję i akty prawa międzynarodowego. Poszanowanie i ochrona jej godności jest obowiązkiem władzy publicznej, wypełniającej zadania represyjne państwa. Realizacja pozbawienia wolności wiąże się z ustaleniem poziomu, na którym warunki uwięzienia są "odpowiednie" i nie naruszają przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka. Wyjściowe założenie dla określenia wymaganego poziomu jest takie, by traktowanie człowieka pozbawionego wolności nie było poniżające i niehumanitarne, a ograniczenia i dolegliwości, które musi on znosić, nie przekraczały koniecznego rozmiaru wynikającego z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka oraz nie przewyższały ciężaru nieuniknionego cierpienia, nieodłącznie związanego z samym faktem uwięzienia.

Na konkretne warunki uwięzienia składają się różne parametry, którymi m.in. jest powierzchnia pomieszczenia przypadająca na jedną osobę, dostęp światła i powietrza, infrastruktura sanitarna, warunki snu i jedzenia lub możliwość przebywania poza celą.

W niektórych wypadkach ocena odpowiednich warunków wymaga uwzględnienia indywidualnych cech osadzonego, takich jak wiek lub stan zdrowia. Istotnym elementem oceny jest również czas trwania nieodpowiedniego traktowania.

W orzeczeniach Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, także Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stosowane jest podejście kumulatywne, rozumiane jako uwzględnianie przez sąd orzekający - przy ocenie, czy warunki przebywania w jednostkach penitencjarnych osiągnęły poziomu nieludzkiego lub poniżającego traktowania - łącznie wszystkich wyżej wymienionych parametrów. Podejście to pozostaje w zgodzie z immanentną cechą orzekania, w którym ocena i rozstrzygnięcie sądu są zawsze aktami in concreto, podejmowanymi przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy. Nie wyklucza to sytuacji, w której decydujące znaczenie zostaje przypisane jednemu czynnikowi, ze względu na jego wagę jako przyczyny naruszenia.

Przebywanie osadzonego w celi o powierzchni poniżej 3 m² na osobę może także stanowić wystarczającą, samodzielną przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych. Takie stanowisko zasługuje na akceptację, ponieważ bez konieczności szczegółowego wykazywania można uznać, iż pobyt w bardzo ciasnych pomieszczeniach, i to w warunkach zamkniętych, które w zasadzie nie dają praktycznie żadnej możliwości wyboru innego sposobu zachowania, naraża na naruszenie poczucia swobody (dopuszczalnej), przestrzeni osobistej, intymności itp., ponieważ prowadzi do różnych i częstych sytuacji krępujących lub wręcz poniżających. Uwzględnić tu oczywiście należy ograniczenia dóbr osobistych, wynikające z samej istoty kary pozbawienia wolności, niemniej nie budzi żadnych wątpliwości, że te ograniczenia – zgodnie z zasadą humanitaryzmu – nie powinny mieć charakteru nadmiernego, zbędnego lub poniżającego. W związku z tym jakiegokolwiek dalsze ograniczenia tych dóbr, nieprzewidziane obowiązującymi przepisami lub sprzeczne z zasadą humanitaryzmu, powinny być interpretowane bardzo ściśle i podlegać stosownej sankcji prawnej.

W odniesieniu do roszczeń opartych na przepisie art. 448 k.c. najczęściej przyjmuje się, iż każde naruszenie dóbr osobistych jest bezprawne, chyba że zostaną wykazane okoliczności wyłączające bezprawność, a więc stosuje się konstrukcję przewidzianą w art. 24 k.c. Oznacza to, że dochodzący roszczenia o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c. nie jest obciążony obowiązkiem wykazania bezprawności naruszenia. Takie stanowisko można wywnioskować z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, w którym stwierdzono, że ciężar dowodu, iż warunki w zakładzie karnym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywa na pozwanym. Sąd Najwyższy powołał się na to, że art. 24 k.c. stanowiący podstawę roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych wprowadza domniemanie bezprawności naruszenia, dlatego powoda obciąża w takiej sprawie tylko dowód odbywania kary pozbawienia wolności w określonych warunkach oraz zaistnienia krzywdy po stronie osoby, której dobro osobiste zostało naruszone.

Nadto, należy także odnieść się do przesłanki winy. Zgodnie bowiem z dominującym stanowiskiem w orzecznictwie, winę zalicza się do przesłanek roszczeń przewidzianych w art. 448 k.c. (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 9 września 2008 r., III CZP 31/08, OSNC 2009, nr 3, poz. 46). Pogląd taki zdecydowanie przeważa również w doktrynie. Należy również stwierdzić, że wynikający z art. 77 ust. 1 Konstytucji i z art. 417 k.c. obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie władzy publicznej obejmuje także szkodę niemajątkową (krzywdę) w ujęciu art. 448 k.c. Przepis art. 448 k.c. nie określa, kto ponosi odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych i nie różnicuje jej w zależności od podmiotu odpowiedzialnego. Należy jednak przyjąć, że do roszczeń opartych na podstawie art. 417 k.c., przewidującego odpowiedzialność m.in. Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, musi znaleźć zastosowanie nadrzędna zasada konstytucyjnej odpowiedzialności władzy publicznej. Oznacza to, że jeżeli źródłem odpowiedzialności jest szkoda pozostająca w normalnym związku przyczynowym z wykonywaniem władzy publicznej, to jest ona oparta na przesłance bezprawności. Utrzymanie jako przesłanki tej odpowiedzialności także czynnika subiektywnego (winy) naruszałoby konstytucyjnie ukształtowaną zasadę odpowiedzialności państwa za działania w sferze imperium.

Na koniec należy wskazać, że w sprawie o roszczenie tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci godności, rozumianej jako prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności, na powódzie spoczywa tylko ciężar udowodnienia, że odbywał karę pozbawienia wolności w nieodpowiednich warunkach bytowych i sanitarnych oraz doznał z tego tytułu krzywdy, na pozwanym zaś spoczywa ciężar udowodnienia, że takie naruszenie przepisów o warunkach odbywania kary pozbawienia wolności nie było jednak bezprawne.

Na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego Sąd ustalił, że w celi 203 o powierzchni 24,49 m², znajduje się w niej 5 łóżek szpitalnych, zaś średnia powierzchnia mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego przekracza 4 m². To oznacza, że wymóg minimalnej powierzchni 3 m² na jednego osadzonego został zachowany. Zarzut przeludnienia celi jest zatem całkowicie bezpodstawny.

Co się tyczy warunków sanitarno - bytowych, to uregulowane one zostały przede wszystkim w wydanym na podstawie art. 249 § 1 k.k.w. Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu

organizacyjno-porzadkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, że powód nie zgłaszał uwag do warunków bytowych (Dz. U. Nr 152, poz. 1493; dalej: „Rozporządzenie z dnia 25 sierpnia 2003 r.”).

Z przedstawionego w sprawie materiału dowodowego wynika, że cela 203 była przystosowana do pobytu osób niepełnosprawnych a rozkład mebli umożliwiał poruszanie się nawet osób na wózku inwalidzkim. Kącik sanitarny wyposażony był w poręcz, umożliwiającą poruszanie się osobie z problemami motorycznymi. Cela ta była należycie wyposażona, każdy

z osadzonych miał swoje łóżko, szafkę i taboret, czego powód nawet nie kwestionował. Żaden z przepisów Rozporządzenia z dnia 25 sierpnia 2003 r. nie wymaga montowania w celi szpitalnej haków czy poręczy, na którym powód mógłby powiesić czy odłożyć kule. Z ustaleń Sądu wynika, że cela szpitalna odpowiadała takim warunkom, jakie spełniają sale w szpitalach poza więzieniem. Do tego była świeżo po modernizacji, a zatem zarówno wyposażenie, jak i ściany nie były zniszczone.

Powód otrzymywał wszystkie niezbędne środki higieniczne i środki czystości. Brak dowodu na to, żeby ilość przekazywanych powodowi środków nie spełniała norm Rozporządzenia z dnia 25 sierpnia 2003 r., nadto aby były dla powoda niewystarczające. Aby to stwierdzić, powód musiałby udowodnić, że zwracał się do wychowawcy lub innej upoważnionej osoby o wydanie dodatkowych środków czystości bądź higienicznych z powodu ich zużycia, i że takich dodatkowych środków nie otrzymał pomimo realnej potrzeby. Takiego dowodu powód nie przedstawił.

Z zeznań przesłuchanych w sprawie lekarzy, którzy podczas pobytu powoda zajmowali się nim, nie wynika, aby doszło do jakichś nieprawidłowości. Powód został poddany konsultacjom neurologicznym, psychiatrycznym i laryngologicznym. W związku ze schorzeniami kręgosłupa poddano powoda stosownemu leczeniu fizykalnemu (zabiegi polem, laserem), i kinezyterapii (ćwiczenia standardowe jak u pacjenta z tymi dolegliwościami). Leczenie u powoda odbywało się codziennie, przez okres pobytu powoda, z przerwami wynikającymi z ewentualnych infekcji u pacjenta, dolegliwościami czy kwarantanną. Czas rehabilitacji w przypadku powoda trwał 2. miesiące, choć w warunkach pozawięziennych są to 3. tygodnie. Nie ma jednak dostatecznych podstaw by uznać, że leczenie przebiegało nieprawidłowo i z nieuzasadnionymi przerwami. Inny świadek w tej sprawie K. B., współosadzony w celi 203, otrzymał więcej zabiegów rehabilitacyjnych niż przewidziano.

W związku ze zgłoszeniem przez powoda potrzeby konsultacji psychiatrycznej została ona wykonana przez dr n.med. T. N.. Przeprowadzono także konsultację neurologiczną i laryngologiczną. Powód otrzymał zabiegi rehabilitacyjne na odcinek szyjny, przy czym nie zostało wykazane, aby nie zostały one w ogóle przeprowadzone na odcinek lędźwiowy. Nawet gdyby tak było, to powód i tak nie wykazał stosownym dowodem, że ewentualna operacja w styczniu 2014 r. (której przebycia powód nie udowodnił) pozostawała w związku przyczynowym z ewentualnym zaniechaniem przeprowadzenia rehabilitacji tego odcinka kręgosłupa. Powód jest osobą po przejściach, z wieloma schorzeniami samoistnymi, dlatego wyciąganie tak dalekich wniosków co do skutków pobytu powoda przez stosunkowo krótki okres dwóch miesięcy w pozwanym Zakładzie Karnym powinno zostać szczegółowo wykazane, w zasadzie wyłącznie dowodem z opinii biegłego ortopedy i rehabilitanta. Powód zaniechał jednak zgłoszenia takiego wniosku, a Sąd – wobec m.in. faktu reprezentowania powoda przez fachowego pełnomocnika – nie miał obowiązku dopuszczania takiego dowodu z urzędu (art. 232 zd.II k.p.c.).

Wystąpienie choroby zakaźnej w postaci świerzbu w okresie pobytu powoda w pozwanym Zakładzie Karnym nr 2 w Ł. było okolicznością bezsporną. Z zeznań świadków, w tym m.in. E. C., wynika, że świerzb w chwili przyjęcia do pozwanej jednostki mógł nie być w ogóle widoczny podczas badania kontrolnego, a dopiero po kilku dniach się choroba ujawnia. Tak było również w tym przypadku. Każdy z nowo przybyłych osadzonych poddawany jest szczegółowemu badaniu. Gdyby już w chwili przyjęcia do jednostki stwierdzono u osadzonego tą chorobą, zostałby niezwłocznie skierowany do izolátky i poddany kwarantannie. Nie ma dowodów na to, aby badania te przeprowadzane były niedokładnie, albo w ogóle. Pozwany nie ma interesu w tym, aby doprowadzać do rozprzestrzenienia się takiej choroby wśród współosadzonych. Co więcej, w tym przypadku osoba zakażona świerzbem przybyła do pozwanej jednostki w tym samym dniu, co powód. Pierwsze objawy choroby pojawiły się dopiero następnego dnia po przybyciu, a współosadzeni zgłosili to pielęgniarki jeszcze kolejnego dnia. Oznacza to, że osoba ta zaraziła się chorobą przed osadzeniem go

w pozwanej jednostce, a zatem nie z powodu zaniedbań pozwanego. Na etapie od przyjęcia zakażonego świerzbem osadzonego, aż do wykrycia choroby pozwany nie mógł przedsięwziąć żadnych środków zapobiegających, bo o chorobie nie wiedział. Natomiast pozwany wykazał, że po jej ujawnieniu podjął wszelkie możliwe, i jak się okazało, skuteczne środki, aby zapobiec rozprzestrzenieniu się choroby. Wiązało się to z pewnego rodzaju niedogodnościami dla powoda, trwały tylko przez czas koniecznej izolacji. W tym okresie uprawnienia powoda do kontaktów z rodziną czy kąpielą zostały formalnie ograniczone w imię dobra wspólnego. Pozwany zdołał zatem wykazać, że działania w tym zakresie nie były bezprawne. Nadto powód nie wykazał, aby to ograniczenie naruszyło jego godność. Trwało ono bowiem bardzo krótko, a powód wypowiedział się o tym ograniczeniu bardzo lakonicznie i nie można z jego wypowiedzi wywieść, aby jego poczucie własnej godności zostało przez te działania w jakikolwiek sposób naruszone.

Jeśli nawet uznać za udowodnione, że powód jadał posiłki najczęściej na łóżku, to i tak nie wykazał, że było to wyłącznym następstwem niewłaściwego rozmiaru stołu i że nie było możliwe jedzenie przy stole rotacyjnie. W ocenie Sądu nie zostało również wykazane, że taki sposób spożywania posiłków wywołał u powoda poczucie krzywdy. Powód nie wykazał, że podczas pobytu w pozwanym Zakładzie Karnym zgłaszał jakiegokolwiek skargi związane z nierespektowaniem jego praw, nieprawidłową powierzchnią celi czy nieprawidłowym jej wyposażeniem. Dlatego trudno uznać, aby takie sytuacje wywoływały u powoda poczucie krzywdy.

Z podanych wyżej powodów, powództwo należało oddalić w całości (pkt 1 sentencji).

Na podstawie przepisów § 2 ustęp 1-3, § 6 pkt 5), § 19 i § 20 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.) Sąd przyznał adwokat B. Z. (1) wynagrodzenie w kwocie 2.952 zł (2.400 zł x 23%), tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu i nakazał wypłatę wynagrodzenia ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi (pkt 2 sentencji).

Powód był zwolniony od kosztów sądowych w całości. Na koszty sądowe poniesione tymczasowo przez Skarb Państwa składają się: opłata sądowa od pozwu – 2.500 złotych, opłata za konwój pięciu osób – 100 złotych, wynagrodzenie biegłego – 300 złotych, 120 złotych i 85 złotych. Mając na uwadze trudną sytuację osobistą i majątkową powoda, charakter sprawy oraz fakt, że przeprowadzone postępowanie wykazało bezprawność działań pozwanego, Sąd odstąpił od zasady stosunkowego rozdzielenia kosztów zastępstwa procesowego, i nie obciążył powoda obowiązkiem ich zwrotu, na podstawie art. 102 k.p.c. w związku z art. 113 ust. 2 Ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2010.90.594 j.t. ze zm.).

Powód przegrał proces, a zatem, zgodnie z art. 98 k.p.c., przewidującym zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, winien był zwrócić na rzecz pozwanego poniesione przez niego koszty procesu, na które złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 2 400 zł (ustalone zgodnie z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

Powód był zwolniony od kosztów sądowych w całości. Mając na uwadze trudną sytuację osobistą i majątkową powoda, charakter sprawy Sąd nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu tych na rzecz Skarbu Państwa, na podstawie art. 102 k.p.c. w związku z art. 113 ust. 2 Ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2010.90.594 j.t. ze zm.) (pkt 4 sentencji).